

State University of New York College at Buffalo - Buffalo State University

Digital Commons at Buffalo State

Polish YMCA Documents

Polish YMCA In WWII

1-1-1946

Program of Discussion Socio-Economic Topics Related to "Learning About Poland"

Juliusz Poniatowski

Follow this and additional works at: <https://digitalcommons.buffalostate.edu/ymcadocs>

Recommended Citation

"Program of Discussion Socio-Economic Topics Related to "Learning About Poland"." Polish YMCA Documents. Drzewieniecki Collections. Archives & Special Collections Department, E. H. Butler Library, SUNY Buffalo State.

<https://digitalcommons.buffalostate.edu/ymcadocs/53>

This Book is brought to you for free and open access by the Polish YMCA In WWII at Digital Commons at Buffalo State. It has been accepted for inclusion in Polish YMCA Documents by an authorized administrator of Digital Commons at Buffalo State. For more information, please contact digitalcommons@buffalostate.edu.

Program tematów do pogadańek w dziale gospodrczo-społeczny

"Nauki o Polsce"

Uwaga wstępna. Ze względu na charakter słuchaczy program ten rezygnuje całkowicie z oddzielnego podawania strony opisowej lub z odrębnego traktowania podstawowych, teoretycznych zasad ekonomii. Porusza je wyłącznie wplatając je wewnątrz do rozważania jakiegoś zagadnienia praktycznego polskiej polityki gospodarczej. Tak np. zagadnienia kredytu, polityki pieniądza i równicy między pieniądzem i kapitałem mają znaleźć miejsce w pogadankach o uprzemysłowieniu kraju lub o za inwestowaniu rolnictwa. Podobnie wiadomości o handlu zagranicznym i światowych cenach miałyby się znaleźć w pogadance - Co wywozić, prace czy towar? itp.

Projektowany program przyjmuje założenie, że najbardziej interesującymi, więc i najbardziej celowymi będą tematy, dotyczące przyszłej gospodarki Polski - Jednak poważniejsze ich traktowanie nie jest możliwe bez pewnej znajomości i tych zagadnień w dobie przedwojennej - stąd szereg tematów poświęconych tej przeszłości, oraz działaniom i zamierzeniom polityki okupacyjnej. Stąd także i podział tematów nie według grup treści, a według kolejnych okresów. Przy tym układzie pożądanym jest przede, by tematy grupy ostatniej były o ile możliwości omawiane po zapoznaniu z grupą pierwszą.

I Stan gospodarczy Polski przed wojną i jej ówczesne zagadnienia społecz.-gospodarcze.

1. Rozmiary i przyczyny Polskiej biedy w porównaniu z Zach. Europą.

Czy istotnie była biedna. Trzy mierniki: dochód społeczny, majątek narodowy siła podatkowa i konsumcyjna. Współczesne bogactwo to wysoka produktywność. Rolnik polski produkuje 1/4 tego, co rolnik zachodni. Całosc społeczeństwa o 35 milj. ludności odpowiadała sile gospodarczej 15 milj. Europejczyków. Znaczenie aparatu produkcyjnego (-ilość koni maszynowych na 1 robotnika; w rolnictwie - wkład kapitału na 1 ha roli). Polskie braki. Przyczyny historyczne: częste zniszczenia wojenne, w Polsce szlacheckiej uposzczenie miast i rzemiosła, gospodarka zaborców. Wysiłki dwudziestolecia - ich częściowa skuteczność, ich niewystarczająca krótkotrwałość. Przeciwnostawność potrzeb inwestycyjnych gospodarstwa narodowego, a potrzeb obronnych i potrzeb podniesienia kulturalnego. Zespolenie dzielnic i uformowanie nowego obywatela Polski odrodzonej musiało górować ponad wszystkie inne cele. To zostało dokonane - gospodarczo nie zdołaliśmy jeszcze nadrobić zacięcia półtora wiekowego.

2. Dlaczego Polska nie była dobrojona w 1939 r.?

Należyte uzbrojenie swojej armii i konieczne uzupełnianie materiału technicznego w toku wojny może dać tylko silnie uprzemysłowiony kraj. Nie wystarczy oparcie się o zakupy zagr. - nigdy nie pewne dostawy, przerywane transporty, a często na długo przed wojną niemożność kupienia. (Nasza pożyczka we Francji z r. 1936 - w swojej części materiału wojennego była zrealizowana do 1/9 39 tylko w 15%). Polska była mało uprzemysłowiona, cechy dominacji rolnictwa. Nie chcieliśmy czy nie mogliśmy? Nieabędne trzy warunki rozwoju przemysłu: 1/ zasobność w kapitał (przykłady potrzeb inwestycyjnych na 1 robotnika) 2/ umiejętność pracy 3/ stały rynek zbytu (nasz ubogi rynek wewnętrzny, trudny do zdobycia rynek zewnętrzny. Porównanie do łatwiejszego okresu, gdy rosł przemysł zachodniej Europy).

Przegląd możliwych teoretycznie źródeł finansowych na inwestycje: własny zasób, kredyt zagraniczny, obniżenie poziomu życia społeczeństwa i poświęcanie dużej części dochodu społecznego na nowe instalacje (skrajna metoda sowiecka). U nas własne zasoby, pokrzywdzenie w kredycie zagranicznym. (porównanie z Niemcami). Niechęć do wejścia na sowiecką drogę pracy niewolniczej. Poszanowanie obywatela przyczyniło się do osiągnięcia zjednoczenia mas społecznych z państwem polskim. Polityka cen prowadzona wybitnie zachęcając przemysł.

W zakresie umiejętności pracy dokonywany stał wielki wysiłek, szkolenie fachowców (60% ogółu zatrudnionych pracowało w rolnictwie, a w szkołach zawodowych rolnictwo miało około 10% uczni). Znaczne pomoce państwa w umieszczeniu naszych wyrobów przemysłowych na rynku zagranicznym. Naprawdę "chcieliśmy" szybszego uprzemysłowienia, nie wiele "mogliśmy". W rezultacie w toku ostatnich kilku lat przedwojennych, decydujących o uzbrojeniu, zdołaliśmy włożyć w to tylko kilka miliardów złotych (gdy Niemcy miały wydać 90 miliardów marek) i to mimo tego, że oddawaliśmy na cele obrony niepomiaralnie większy % dochodu społecznego niż inne państwa poza Rosją i Niemcami, i mimo tego, że ujawnialiśmy doskonałą dynamikę w rozwoju technicznym. Brak nam było jeszcze dłuższego szeregu lat, w przemysłowym zaopatrzeniu armii osiągnąć proporcjonalny poziom wyrównania z Niemcami, a brak nam było zupełnie wiernych przyjaciół - sąsiadów, aby można było już nie proporcjonalnie, a w całym tego słowa znaczeniu dorównać sile i uzbrojeniom niemieckim. Tylko zespolona gromada narodów, zagrożonych przez Niemców i Rosję, może wytworzyć potrzebną siłę.

3. Rozwój czy upadek wsi polskiej między dwoma wojnami?

Różne oceny i różne miary porównawcze. Kto nie zna przeszłości i niedawnego nawet stanu, a porównywa do wsi zachodniej lub do życia mieszczańskiego - łatwo myśli o: upadku. Należy stosować inne mierniki, trzeba porównywać w czasie.

Szczególne wagi w naszym narodzie nakazuje jak najlepiej rozumieć dokonywane się przeobrażenia. W Polsce odrodzonej większość ludności wiejskiej - gdzie cały był zabór rosyjski - znajdowała się jeszcze w dość świeżym okresie panszczyznianym. Również struktura wsi (serwituty, szachownica, wspólnoty) jak i obyczajowe stosunki z dworem pełne były jeszcze panszczyznianej tradycji. W miastach swojej chłopi nie zaznali dostatecznie ani pełnej własności swojej ziemi, ani swobodnego samorządu gospod. w gminie i parafii (na kresach dopiero państwo nasze wprowadziło demokratyczny samorząd). Gospodarczo cała wieś podlegała zjawiskom przeludnienia rolniczego, zastrzonego przez pomniejszenie emigracji i zanik dopływu pieniędzy z emigracji, przy równoczesnym nateżeniu potrzeb wkładu nowego kapitału (na odbudowę zniszczeń wojennych, na zakładanie czy rozszerzanie gospodarstw z parcelacji i na zapłatę za ziemię). Państwo likwidowało resztki panszczyznianego okresu i przeprowadzając stopniowo i opłakanie reformy rolne unikało doraźnego wstrząsu dla rolnictwa, ale powodowało narastanie długotrwałej gwałtowności i kapitalizacji bar. znacznej części dochodu społecznego. (Wies jako całość wzrastała gwałtownie w wartości swoich budowli, inwestycji, zasobów). Dopiero jako skutek tego zaczął również bar. wzrastać poziom produkcji, a z nią razem i spożycie (ostatnie pięćdziesiąt lat). Równocześnie nastąpił podniesienie oświaty i wzrostu potrzeb życiowych - przybrała na ostrość skala niezadowoleń z dysproporcji między życiem wsi i miasta.

W rezultacie: ocena obiektywna wskazywałaby do stwierdzenia, że dobrobyt wsi w czasie 20-lecia podniósł się bar. znacznie, szczególnie na kresach, gdzie sam poziom ~~zwiększył~~ oświatowy podniósł poziom produkcyjny - natomiast ocena subiektywna, wynikająca z rozwoju potrzeb niezaspokojonych dawać musiała poczucie względnego obniżenia dobrobytu.

4. Gdzie i jak pracował robotnik polski i czemu poza Polską się tułaczył?

Krzywdza jednostki i narodu - jaka wyrządza konieczność emigracyjna. Wyrzuceni z kraju oceniamy w pełni, czy jest nas porzucenie swoich ludzi i swojej ziemi. Obywatel, któremu brakło chleba i pracy w Polsce miał prawo do gorczy i był pchany ku lekceważeniu swoich.

Skala i kierunek emigracji naszej stałej i sezonowej na początku XX wieku. Powstałe państwo polskie nie może należycie przyjąć chcących wrócić, - nie jest nawet w stanie powstrzymać nowej fali - następuje wprawdzie pomniejszenie (główna przyczyna: zakazy emigracyjne) ale trwa gotowość.

Czy emigracja jest istotnym zjawiskiem, czy tylko uderza w nasz przesadny sentymentalizm? Oto daje przypływ pieniędzy, oto sprzyja utrzymaniu lepszemu poziomowi zarobków w kraju, oto zapoznawanie z kulturą podnosi kulturalnie. Zasadniczo przeciwstawia argument, że tylko praca stwarza bogactwo - (Zarys doktryny tego zagadnienia) - Oddawanie obcym prawdziwych owoców pracy. Konsekwencje ludnościowe. Przykład dawnego zaboru niemieckiego, który przez emigrację do zachodu Niemiec opłacał utrzymanie wielkiej własności ziemskiej i wielko-chłopskich gospodarstw. Wynaradawianie się na emigracji.

Jeżeli przeważają złe strony, czemu nie nastąpiła zasadnicza zmiana w rodzaju Polsce? Zarys historyczny naszego niedorozwoju gospodarczego. Polityka szlachty wobec miast i rzemiosła. Obraz wczesnego powstania przemysłu na Zachodzie. Późne i jednostronne polskie wysiłki doby Stanisławowskiej, Królestwa Kongresowego i końca wieku XIX. Wpływ polityki zaborców, obcy kapitał rabunkowy. Uposledzenie robotnika, brak ochrony państwowej - strejk jako polityczne przestępstwo. Organizacje robotnicze polityczno-społeczne: "Proletariat" "PPS".

Śbieżność ideowych haseł: niepodległości i społecznej rewolucji. Analogie i różnice z Rosją w latach 1905/6. (nawet rewolucyjna Rosja pozostaje imperjalistyczna w celach narodowych i gospodarczych).

Zasadnicze zmiany sytuacji robotnika w Polsce przynosi państwo - niestety prawie wyłącznie od strony prawnej (ochrona pracy, 8 godz. dzień, prawo strajku, ochr. matki i dziecka, ubezpieczenia). Mało się zmieniło od strony gospodarczej. Powolność uprzemysłowienia - nadmiar rak do pracy, nowy napływ ze wsi. Trwa wiejska emigracja nawet do Łotwy i Litwy. Powolność reformy rolnej. Braki kapitału na inwestycje. Konieczność równomiernego rozwoju całości gospodarstwa narodowego (powiązanie rozwoju przemysłu ze skalą dobrobytu wsi). Przyszłość wymaga ofiar.

5. Potrzeba uprzemysłowienia Polski - dotychczasowe ofiary i rezultaty.

6. Co czyniono w Polsce dla sprawiedliwszego podziału dochodu społecznego /System podatkowy. /

7. Co wywozić z kraju - prace czy towary.

8. Wios i miast w Polsce / stosunki i zależności /

II. Zmiany jakie w gospodarce Polski przyniosła wojna i wyjaśnienie tendencji opanów.

1. Niemieckie przesuwanie Polski na zachód, a rosyjskie na zachód.

Co chcieli Niemcy włączyć do Rzeszy (teren, bogactwa naturalne, miasta, przemysł). Ich zamiary wobec ludności. Pozbawienie Polaków własności nieruchomości, nadanie im charakteru tylko robotników. Swoista reforma rolna (Daare) Niemiecka komasacja narodowa na polskich ziemiach. Niemieckie uprzemysłowienie i obca praca w rolnictwie. Rozszerzenie na wschód, uzasadnianie wkładu

dem kultury.

Rosyjska sprawiedliwość narodowa na rzecz Ukrainy i Białorusi. Rekompensaty dla Polski na zachodzie. Teren, ludność, nasze złe doświadczenia z asymilacji ludności niemieckiej. >

2. 2. Cele wplatania Polski w system gospodarki rosyjskiej.

3. Rolnictwo polskie pod dwoma okupacjami.

4. Okupająca gospodarka polskimi towarami i jej skutki.

III. Jaki byłby pożądaný i możliwy kierunek przemian w polskim gospodarstwie narodowym po wojnie.

1. Czy pożądané jest i czy nastąpi wielkie skurczenie wsi na rzecz miast? (te niemożności uprzemysłowienia na podobieństwo zachodniej Europy).

2. Zmiany w charakterze miast i przemysłu po wojnie.

3. Cechy nowej wsi europejskiej.